

JOAQUÍN TORRES-GARCÍA

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

ic

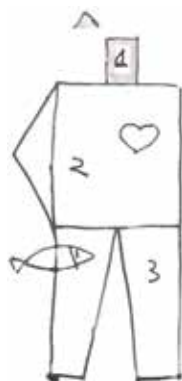
Institut Català de les
**Empreses
Culturals**

**Fundación
Uruguay
Cultura**

Exposición dedicada a JTG, maestro uruguayo del Universalismo Constructivo.

Joaquín TORRES-GARCÍA

Homenatge 150 anys del seu naixement
(1874-1949)

“45 ANYS DE GALERIA”
(1979-2024)

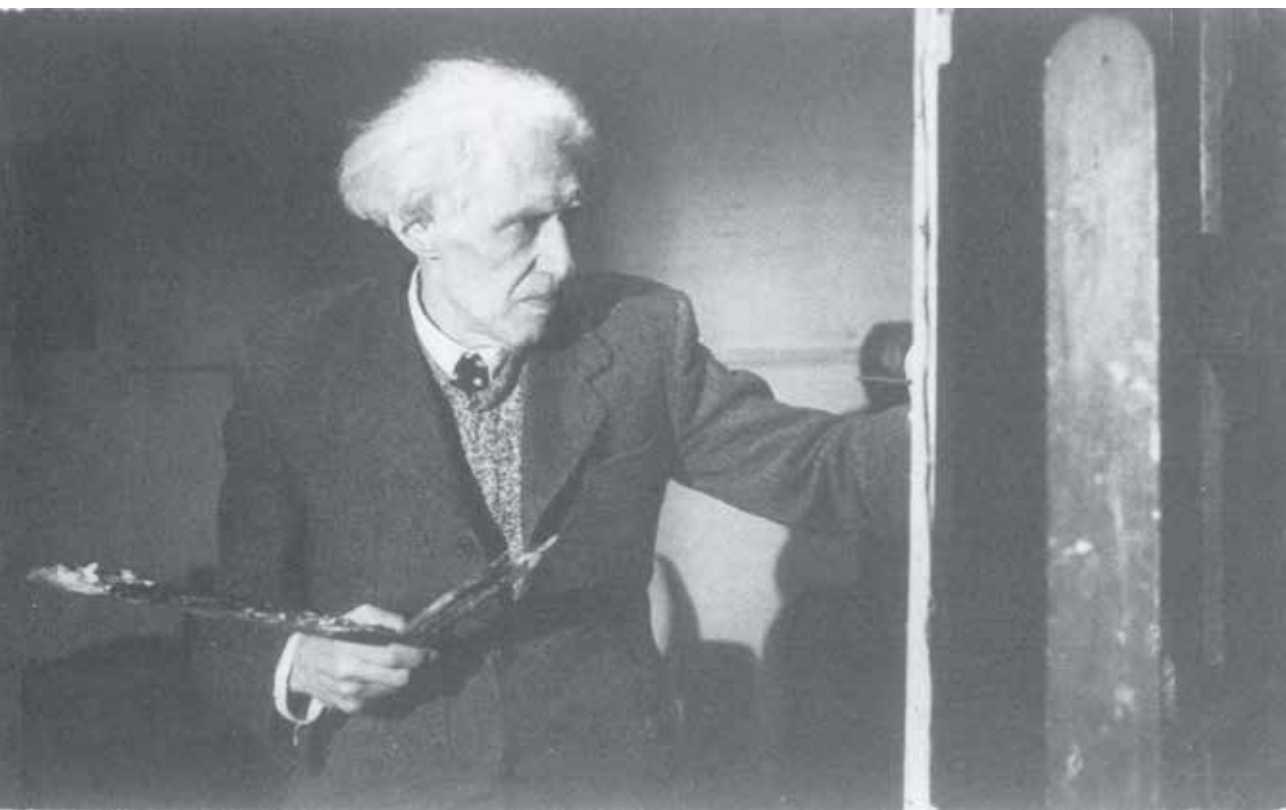
Exposició del 17 setembre al 31 d'octubre 2024.

SALA DALMAU

Consell de Cent, 349 - 08007 Barcelona - Tel: 93 215 45 92
e-mail: arte@saladalmu.com - www.saladalmu.com

© del catàleg SALA DALMAU. Barcelona.

BARCELONA, DALMAU, DRAPER, TORRES-GARCÍA

Mi descubrimiento del galerismo barcelonés, allá por 1967, empezó por dos salas que estaban en Consell de Cent, Gaspar (que existe, como Joan Gaspar) y René Metras (que ya cerró). El hábito de recorrer esta calle ha permanecido vivo en mí, década tras década. Entre las galerías que siguen en ella, una de las más veteranas es la Sala Dalmau. Le agradezco mucho a Mariana Draper que me haya pedido unas líneas para acompañar el catálogo de la exposición que con motivo del 45 aniversario de la fundación de la sala por Francesc Draper, su padre, dedica al uruguayo Joaquín Torres-García, desde el principio una de las especialidades de la casa, y de cuyo nacimiento se cumplen este año, 150.

La sala, desde su nombre mismo, nació en homenaje al marchand pionero que fue el gerundense Josep Dalmau. Además de ser el organizador de la mítica colectiva cubista de 1912, y de las primeras individuales de Miró y Dalí, y de atender a Picabia, Gleizes, los Delaunay, Charchoune y otros artistas refugiados en España durante la primera guerra mundial, Dalmau fue el marchand de Torres-García, y de Rafael Barradas.

Siempre me fascinaron el papel de Torres-García dentro del *noucentisme*; la aventura vibracionista de aquél en comunión espiritual con su compatriota Barradas; el sumarse a ese dúo estelar de Joan Salvat-Papasseit, el poeta futurista de la Barceloneta, partícipe de la visión de la ciudad de los otros dos, con puerto, *irradiador*, tranvías, automóviles y anuncios luminosos; y el eco de todo eso, en 1921, en el único número de *Vida Americana*, la revista barcelonesa de Siqueiros, o algo después en la producción catalana de un tercer uruguayo, Héctor Ragni.

Eligiendo a Torres-García como objeto de esta exposición conmemorativa, la Sala Dalmau es fiel, una vez más, a sus orígenes. La segunda generación siempre recuerda al fundador, el paterfamilias, Francesc Draper (1929-1999).

El nutrido archivo nos habla del lado *scholar* de este, de su conciencia de que para ser buen marchand hay que ser *connaisseur*, entendido en arte, investigador... y un poco detective. Esas virtudes las ha heredado Mariana. Es bonito

G.Castillo, F.Draper, JM Bonet i T.Llorens en la Sala Dalmau. Exposición dedicada al Taller Torres-García 1998.

además que en este caso además de presentar obras del fondo, es decir, en venta, se haya querido homenajear al coleccionismo barcelonés, volviendo a exponer algunas piezas torresgarciescas compradas a la galería por algunos de esos *proud possessors*.

A partir de la fascinación por Torres-García, los Draper extendieron su acción al entorno del mismo. En 1995, lo juntaron con Barradas. Luego hicieron dos colectivas sobre el Taller Torres-García (TTG: casi un nombre de tren), la primera en 1998, y la segunda en 2012. Permanente ha sido su reivindicación de tres de los mejores discípulos del maestro: José Gurvich (hoy con ejemplar museo montevideano), Alceu Ribeiro, y Augusto Torres, uno de sus cuatro hijos. A este lo saludé una vez. Pero guardo sobre todo un recuerdo entrañable de Ribeiro en su taller palmesano, donde las enseñanzas que impartía eran similares a las que él recibió en el TTG.

La fidelidad uruguaya de la galería se ha perpetuado con la atención prestada a algunos creadores de esa nacionalidad hoy integrados, como lo estuvo el propio Torres-García, a la escena catalana, destacando el geómetra esencial Juan de Andrés, y un escultor inquieto como Pablo Bruera.

JM Bonet y M. Draper en la Sala Dalmau. Exposición de Gurvich 2019

La Sala Dalmau ha sido fiel también a españoles de París como Manuel Ángeles Ortiz, el geómetra Jacinto Salvadó, Hernando Viñes, J. Fin y Javier Vilató, Juan Alcalde, Josep Maria García-Llort o Joan Capella... Un festín, entre el 27 y lo *fifties*. Ha atendido al *evolucionista* y delicioso ironista de la escultura que fue Josep Granyer, y al pintor y poeta surrealista Eugenio Fernández Granell, del que tanto aprendimos. Ha enseñado además la obra plástica de Le Corbusier, y la fotografía purista de Josep Alemany, incorporado a la escena norteamericana.

Más nombres para un aniversario: José Luis Aguiló, Jordi Amagat, el holandés post-Cobra Anton Martineau, Jorge Gay, Virginia Lasheras, Miguel Peña, Eduardo Vega de Seoane, Miguel Villarino (que por cierto tiene un *côté torresgarciesco*), o un vasco *energetic*, José Luis Zumeta...

Cuando no paso por la galería porque voy muy pillado de tiempo, tengo la sensación de no haber estado en Barcelona.

1.

2.

3.

4.

5.

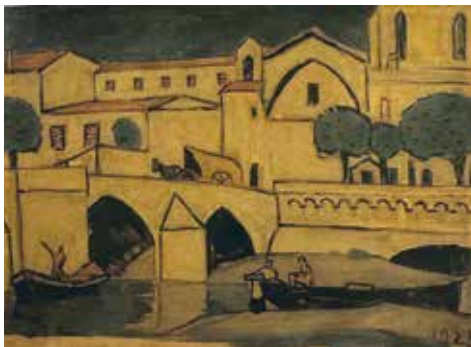
1. Mujer sentada al borde de una fuente. c.1910. Oli / tela. 32 x 40 cm.
2. Figuras bajo el álamo. 1916. Oli / tela. 27,5 x 36 cm.
3. Paisaje. 1900. Oli /tela. 12 x 20 cm.
4. Retrato Manolita Piña. 1912. Oli /tela. 23 x 30,6 cm.
5. Paisatge de la Mediterrània. 1920. Oli / cartró. 65,5 x 97,5 cm.

6.

7.

8.

9.

6. Vista de Barcelona. 1918. Oli / cartró. 36 x 52 cm.

7. Bodegón. 1928. Oli / tela. 34,5 x 58,5 cm.

8. Paisaje del Segre. 1923. Oli / cartró. 31 x 43 cm.

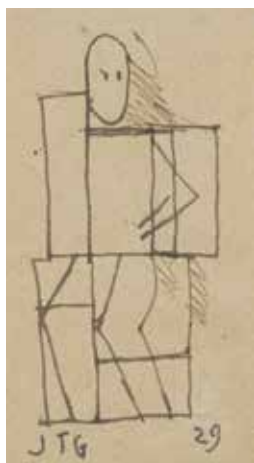
9. Popa del barco España. c. 1928. Oli / cartró. 46 x 23,2 cm.

10.

11.

12.

13.

14-15-16.

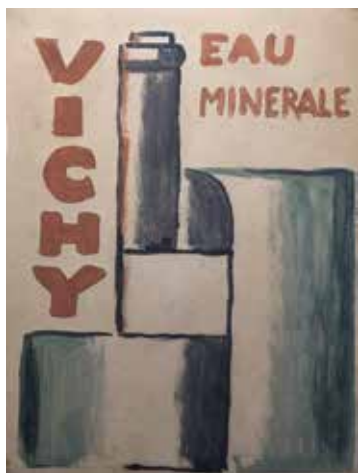
10. Conejo. c.1928. Juguina fusta pintada. 9,5 x 12,5 x 2,1 cm.

11. Figura. 1929. Escultura fusta pintada. 22 x 9 x 1 cm.

12. Figura constructiva. 1929. Tinta / paper. 10,7 x 5,3 cm.

13. Boceto Abecedario Aladdin Toys. c.1922. Tinta / paper. 11 x 27,1 cm.

14-15-16. Juguines fusta pintada. Pájaro (6 x 4 x 1 cm). Pato (40 x 18 x 3 cm). Pelicano (6 x 6 x 1 cm)

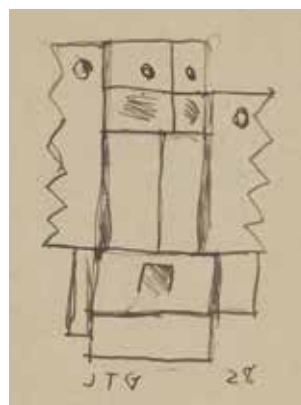
17.

18.

19.

20.

17. *Affiche Paris (Eau mineral Vichy)*. c.1927. *Gouache / paper*. 31,5 x 24 cm.

18. *Figures dans la rue*. 1928. *Oli / tela*. 38 x 46 cm.

19. *Naturaleza muerta*. 1930. *Oli / tela*. 60 x 72 cm.

20. *Forma*. 1928. *Tinta / paper*. 9,5 x 8,5 cm.

21.

22.

23.

24.

21. Odeon Disques. c. 1927. Gouache / paper. 32 x 24 cm.

22. S / T. 1933. Aquarel.la / paper. 16,5 x 11 cm.

23. Composición.1930. Oli / tela. 51,5 x 36'5 cm.

24. NM au comptoir rouge. 1928. Oli / cartró. 29 x 37 cm.

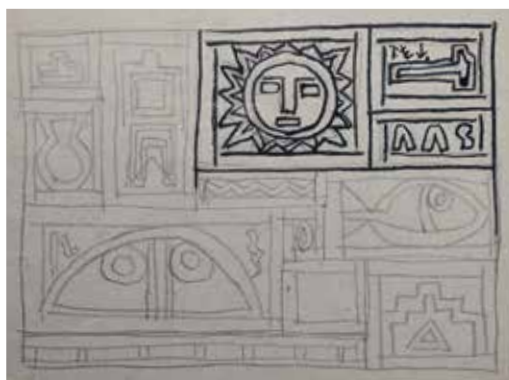
25.

27.

28.

26.

29.

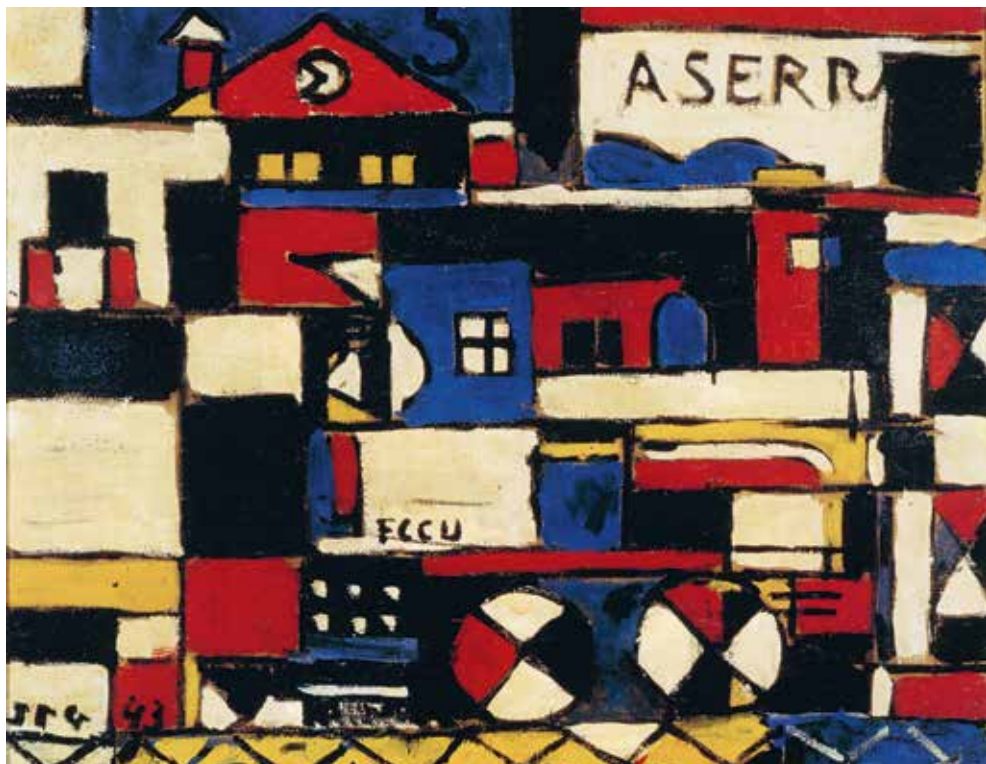
25. El novio. 1931. Oli / tela. 45,3 x 33 cm.

26. Constructivo, sol, pez y Pachamama. c.1937. Tinta - Llapis / paper. 21,5 x 25,5 cm.

27. Constructivo con sol. c.1937. Llapis / paper. 25,5 x 21,5 cm.

28. Bodegón. 1943. Tinta / paper. 25 x 17 cm.

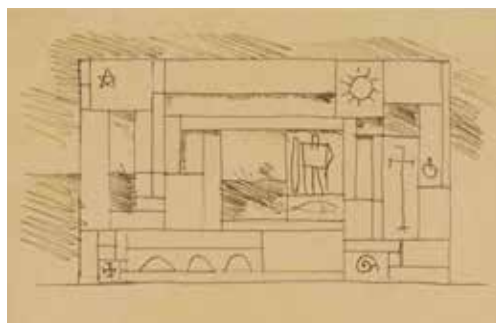
29. Figuras con palomas. 1949. Tinta / paper. 13 x 20 cm.

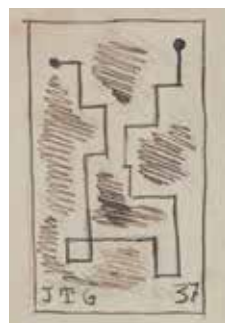
30.

31.

32.

33.

30. Locomotora y aserradero. 1943. Oli / cartró. 54 x 66,5 cm.

31. Constructivo con formas. c.1934. Llapis / paper. 12,7 x 6,7 cm.

32. Monumento constructivo. c.1930. Tinta / paper. 13,5 x 21,5 cm.

33. Forma.1937. Tinta / paper. 11 x 8 cm.

34.

35.

36.

34. *Constructivo vertical*. 1948. Oli / cartró-tela. 82 x 52 cm.

35. *Pez Constructivo*. 1946. Oli / cartró. 35 x 40,5 cm.

36. *Formas animistas*. c. 1933. Aquarel·ta / paper.

17,4 x 13,2 cm.

37. *Constructivo*. c. 1934. L·lapis / paper. 6,5 x 13 cm.

37.

BIOGRAFIA

1874

Neix a Montevideo, Uruguai, fill de pare català i mare uruguaiana.

1891-92

La família Torres es trasllada a Catalunya i s'instal·la primer a Mataró, i després a Barcelona, on coincideix amb Mir, Nonell i Canals.

1893

Entra al *Cercle Artístic de Sant Lluc*, on es familiaritza amb la història de l'art clàssic. Coneix a Joan i Julio González.

1897

Realitza il·lustracions a diferents revistes.

1900

Exposa al *Saló de La Vanguardia*.

1904-05

Amb Gaudí dissenya vitralls per a la catedral de Palma de Mallorca i per a *la Sagrada Família* de Barcelona. Exposició col·lectiva al *Cercle Artístic de Sant Lluc* de Barcelona. Exposa a la Sala Parés de Barcelona.

Torres-García donant classes a Mont d'Or 1907.

1907

Visita una exposició d'art francès, s'influència pels murals de Puvis de Chavannes.

Descobreix als primitius italians i l'art hel·lènic. Dona classes de dibuix a

Mont d'Or (Terrassa), una escola progressista d'infants.

Exposició a les *galeries La Publicidad* de Barcelona.

1908

Pinta frescos a la capella del Sagrat Sacrament, a l'església de Sant Agustí de Barcelona, i a l'església de la Divina Pastora a Sarrià. Pinta frescos al Saló de Sessions de l'Ajuntament de Barcelona. Tots aquests frescos van ser tapats o bé destruïts.

1909

Es casa amb Manolita Piña.

Torres-García amb Manolita i els seus fills Olimpia, Ifigenia i Augusto a Mon Repòs.

1910

Rep l'encàrrec de fer dos murals, representant l'Agricultura i la Ramaderia al sostre del pavelló de l'Uruguai a l'*Exposició Internacional* celebrada a Brussel·les.

1911

Neix la seva filla Olimpia. Exposa a les *galeries del Faiança Català* de Barcelona.

1912

Va a Florència i a Roma a estudiar la pintura al fresc. Neix el seu fill Augusto. Exposa a Barcelona a les *galeries Dalmau* i a les *galeries del*

Faianç Català. Amb el recolzament de Prat de la Riba, rep l'encàrrec de decorar el Saló de Sant Jordi al Palau de la Generalitat, però amb la mort d'aquest al 1917, l'encàrrec és interromput.

1913

Escriu i publica el seu primer llibre de teoria artística: *Notes sobre art*, on incita a tornar a la tradició grecollatina. Exposa a les *galeries Dalmau de Barcelona*. Crea l'*Escola de Decoració*, inspirada per l'idea de la integració d'arts i oficis al servei de l'arquitectura.

1914

S'instal·la a Terrassa (fins al 1919), a la torre "Mon Repòs" on comença a fer les primeres joguines de fusta. L'any següent neix la seva filla Ifgenia.

1916-17

Exposa a Barcelona a les *galeries Laietanes*, i a les *galeries Dalmau*, amb *Rafael Barradas* i a les *galeries La Publicidad*.

1918

Es crea el grup *Courbet*, integrat per F.Domingo, Llorens - Artigas, Miró, Enric Ricart, Rafael Sala i Torres-García. Exposa a la *Sala Reig* i a les *galeries Dalmau (joguines)* de Barcelona. Participa al *Saló de Tardor*.

Intensifica la fabricació de les joguines.

1919

Publica *L'art en relació amb l'home etern i l'home que passa*. Ven la casa de "Mon Repòs" i s'instal·la a *Sarrià, Barcelona*.

1920

Viatja a París on l'espera Joan Miró. Posteriorment s'instal·la a Nova York i s'associa amb *Anderson Galleries* per produir les seves joguines. Exposició col·lectiva al *Whitney Studio Club*.

1922-24

Exposa a la *galeria Hanfstaengel* de Nova York. Després de molts problemes econòmics, deixa Amèrica i torna a Europa. S'instal·la a diferents ciutats d'Itàlia com Fiesole o Livorno. Desenvolupa la marca de les seves joguines *Aladdin Toys*. La seva pintura torna a la tradició clàssica. S'instal·la a la Provença i neix el seu fill Horacio.

1926

Viatja a París on contactarà amb Jean Hélion i Edgar Varèse. Exposició a les *galeries Dalmau* de Barcelona i a la *galeria A. G. Fabre* de París. Influenciat per les corrents d'avantguarda de París abandona la temàtica d'inspiració clàssica.

1927

Exposa a París a la *galeria Carmine* (el presenta el crític G. Charenso), i a la *galeria d'art de Montparnasse*.

1928

Exposició a la *galeria Zak de París* i a la *galeria A. Badrinas* de Barcelona. La seva pintura segueix un camí arquitectònic i constructiu.

Exposa amb Hélion a la *galeria Marck*, de París.

Entra en contacte amb Theo Van Doesburg qui l'introdueix en el grup *De Stijl*.

1929

Michel Seuphor li presentarà a P. Mondrian i altres membres del grup neoplasticista amb qui formarà el grup *Cercle et Carré*.

A casa de M. Seuphor. Vanves, 1930. Esq Manolita Piña, J.T.G, Mondrian, Florence Henri, Vantongerloo, M.Schall.

Entra en contacte amb Braque, Lipchitz, Gris, Le Corbusier, Schwitters, Kandisky...

Sintetitzant els principis del neoplasticisme i l'art primitiu, pinta les primeres teles constructives. Exposició a les galeries Dalmau de Barcelona. Participa a l'*Exposition Selecte d'Art Contemporain*, al *Stedelijk Museum* d'Amsterdam, organitzada per Theo Van Doesburg. Participa al *Salon des Surindépendants* de París.

1930

Funda la revista *Cercle et Carré* amb Michel Seuphor. L'any següent abandona el grup.

1931

Exposicions a París: galeria *Jeanne Bucher*, galeria *Percier* i galeria *Jean Charpentier*. Els efectes del crac de Nova York arriben.

Exposició dels seus llibres i joguines a la *Librairie Oliviero* de París. Són anys de reconeixement per part de la crítica, però les dificultats econòmiques l'obliguen a tornar a Espanya.

1932

La família Torres es trasllada a Madrid, on intenta sense èxit formar una escola i un museu d'art constructivista. Exposició a París a la galeria *Pierre*.

1933

Exposició a Madrid al *Museo de Arte Moderno* i al *Cercle Artístic de Sant Lluc de Barcelona*. Primera exposició del *Grupo de Arte Constructivo al Salón de Otoño de Madrid*.

1934

S'embarca amb la família per instal·lar-se definitivament a Montevideo. Exposa a la sala *Badrinas* de Barcelona i a Montevideo a : *Amigos del Arte*, a la *Asociación Cristiana de Jóvenes* i a la *Escuela Taller de Artes Plásticas*. Imparteix conferències en les que presenta les seves idees i escriu sobre les seves teories de l'art. Escriu la seva autobiografia: *Historia de mi vida*, que es publicarà al 1939.

1935

A Montevideo crea la *Asociación de Arte Constructivo (AAC)*, exposa a l'*Ateneo de Montevideo* i al *Museu Municipal de BBAA*. Publica el llibre *Estructura*.

1936

Publica *Circulo y Cuadrado* (fins 1943) revista inspirada en l'anterior *Cercle et Carré* de París.

Exposa a la *Asociación Cristiana de Jóvenes* de Montevideo. Envia obres de la AAC al *Salón des Surindépendants* de París.

1937

Estudia religió, antropologia i història de les civilitzacions precolombines.

1938

Realitza el *Monumento Cósmico* al Parque Rodó de Montevideo. Publica "*La tradición del hombre abstracto*".

1939

Pinta una sèrie de *Retrats d'homes famosos* basant-se en la secció àuria. Es publica *Historia de mi vida*.

Torres al seu estudi de Montevideo c.1939

1940

Exposa a Montevideo a la *Sociedad de Arquitectos de Uruguay*. La AAC passa a ser una entitat dedicada únicament a l'estudi.

1941

És nomenat professor honorari d'art pel Govern uruguaià. Exposició a la *Intendencia Municipal* de Montevideo.

1942

Funda el *Taller Torres-García*, un taller-estudi on va iniciar a joves pintors en el que ell anomenava *Arte Universal: el Constructivismo*. Els seus membres més destacats van ser: Alpuy, Fonseca, Gurvich, Pailós, Matto, Horacio y Augusto Torres, Alceu Ribeiro, Guido Castillo... Publica *La ciudad sin nombre*. Exposició a la *galeria Müller* de Buenos Aires.

1943

Publica *Universalismo constructivo - Contribución a la unificación del Arte y la Cultura de América*. Es publica l'últim número de la revista *Círculo y Cuadrado*.

1944

El *Taller* realitza 27 murals per l'Hospital Sant Bois de Montevideo. Rep el *Gran Premio de pintura del VIII Salón Nacional de BBAA*.

1945

Es publica la revista del Taller, *Removedor*, dirigida per Guido Castillo. Exposicions a les *llibreries Salamanca i Linardi* de Montevideo. Realitza els frescos del Sanatori del Dr. Rodríguez López.

1947-48

Exposició al *Salón del Ateneo* de Montevideo. Cicle de Conferències a la *Facultad de Humanidades y Ciencias* de Montevideo, de les quals, un any més tard se'n publicarà una recopilació amb les lliçons de Torres sota el nom *Lo Aparente y lo Concreto en el Arte*.

Comença la construcció de la seva casa al carrer Caramurú 5612. És un exemple de Constructivisme aplicat a l'arquitectura.

1949

Exposició retrospectiva a *Amigos del Arte* de Montevideo. Exposició Homenatge a les *galeries Laietanes* de Barcelona. Mor el 8 d'agost a Montevideo als 75 anys.

38. Puerto con reloj. c.1929. Llapis / paper. 14 x 20 cm.

SALA DALMAU

Consell de Cent, 349 - 08007 Barcelona - Tel: 93 215 45 92
e-mail: arte@saladalmou.com - www.saladalmou.com